

KLASIKAPLUS.CZ

1. Těžko se dnes straší... Bílému pánu v ostravské opeře to však jde

29.10.2021 klasikaplus.cz - Petr Veber

[Odkaz na originál](#)

Klíčová slova: divadlo; moravskoslezské; Národní

"Jde o skutečný objev. Nejen konkrétní opery, ale i autora, jehož pozapomenutou existenci si lze uvědomit s velkou dávkou překvapení."

"Libretisté zdůraznili propastné nepochopení mezi evropským romantismem a moderní americkou věcností a Ondřej Havelka to rád využil."

"Hudba Jaroslava Kříčky je podobná. Balancuje na hraně, ale nikde nesklouzne k prvoplánové lacinosti."

Národní divadlo moravskoslezské získalo do repertoáru skvělou položku, komickou operu Bílý pán aneb Těžko se dnes duchům straší. Jaroslav Kříčka v ní na konci dvacátých let mistrně propojil svět klasiky, operety a tehdejší zábavné hudby a dirigent David Švec to plně pochopil. A kdo by měl takovou hříčku režírovat? Kdo jiný než Ondřej Havelka...! A opravdu, stal se pro publikum tím nejlepším možným prostředníkem. Rozumí duchu a hudbě té doby. A nezkaží žádné legrácky v libretu a v partituře a ještě přidává řadu vlastních.

Ostravská inscenace, která měla ve čtvrtek premiéru a má šanci být v příštích měsících častější a oblíbenou položkou programu, je plodem skutečné hudební archeologie. Jaroslav Kříčka měl s operou o strašidle v satalickém zámku mezi válkami značný úspěch, ale pak už se nikdy nehrála. Příběh má základ v povídce Strašidlo cantervillské od Oscara Wildea, je ale adaptován do Československa. Za libretem stojí advokát, básník a publicista Jan Löwenbach-Budín a za vylepšenou verzí, která se teď hraje, společně s ním pak pražský německy píšící spisovatel Max Brod. Ostrava nyní získala z Vídně notové materiály, které bylo ovšem třeba detailně zrekonstruovat, a dala dílu maximum pozornosti. Jde o skutečný objev. Nejen konkrétní opery, ale i autora, jehož pozapomenutou existenci si lze uvědomit s velkou dávkou překvapení.

Americký velvyslanec koupí zámek. S nadšením, vždyť v něm prý straší. Když hned první noc jeho dcera přispěje k tomu, že strašidlo zmizí, ztratí zájem a zámek se zbaví. Že ho tím pádem získá odpudivý politik, je jen vedlejší motiv, i když nadčasový, vždy aktuální. Podstatnější jsou okamžiky, kdy se původní prodávající majitel snaží získat srdce velvyslancovy dcery a je kvůli tomu ochoten i strašit. Aniž by tušil, že legenda o zámeckém strašidle má reálný základ... Libretisté zdůraznili propastné nepochopení mezi evropským romantismem a moderní americkou věcností a Ondřej Havelka to rád využil. V komických situacích vznikajícího vztahu dvou mladých lidí i v postojích a projevech dalších postav. Nejvděčnějším objektem je pro režijní nápady dvojice české komorné a černošského komorníka a inscenace to náležitě využívá.

Ondřej Havelka se vyřádl, ale vkusně, noblesně, doslova i přeneseně s typickým odzbrojícím plachým úsměvem. Nikdy nepřekročí hranici. Hudba Jaroslava Kříčky je podobná. Balancuje na hraně, když se v průnicích s vlastní neoklasickou invencí otírá o romantickou českou i světovou operu, o operetu, lidovou píseň, o dobovou revue i o moderní tance. Ale nikde nesklouzne k prvoplánové lacinosti. Je to hudba vtipná, chytrá, hravá, zábavná a chytlavá, mistrovsky vydařená, jakoby přesně určená pro nevelké ostravské divadlo. Dává v uzavřených číslech šanci pro vypointované etudy a mezi nimi i v mezihrách výstižně posunuje děj. Šikovně a téměř neznatelně přitom klouže mezi prózou a zpívaným slovem.

Ústřední postavou téhle hudební taškařice opravdu není americký velvyslanec, v tomto případě rozšafný Martin Gurbaľ, ale mladý hrabě ze Satalic. Tenorista Josef Moravec mu při premiéře dal starosvětskou nesmělost i zoufalost z neúspěchu v mimickém projevu a milostné emoce ve vypjatých kantilénách. Doubravka Součková je mu bravurně zahranou protihráčkou, moderní a nesentimentální, dlouho nechápající, legračně naivní Elinorou. A pěvecky odvažnou. Ansámby korunovala nejvyššími tony suverénně právě ona.

Václav Čížek s neodolatelně začerněným obličejem s Denisa Bílá předvedli během večera nejen výborně zvládnutý zpěv a přesné komediální herectví, ale také několik skvělých tanečních výstupů s kroky swingu a charlestonu.

Komedii ani trochu nekazily ani Jana Horáková Levicová, Dominika Škrabalová a v kalhotové roli Anna Nitrová. A neméně přesné figury s potěšením vytvořili Marek Gurbaľ nebo Václav Morys. Po přestávce do děje vstoupil – překvapivě pro toho, kdo nečetl předem obsah – Jiří Hájek jako duch hraběte Kazimíra ze Satalic. Skutečné strašidlo, toužící (jako Wagnerův Bludný Holanďan) po vysvobození. Dostane se mu ho, aniž by musel být políben. Úplně stačí, když se konečně políbí Jiří a Elinora. Je to celé pohádka naruby. Rozkošné retro. Také parodie, ale ta opravdu jen trošičku...

David Švec diriguje po celý večer s náruživou zasvěceností a strhává pěvce, stejně jako režisér, k vykročení z obvyklých klišé. Scéna Martina Černého s průchozími místnostmi zámku na točně je zábavná. A nápady a gagy pocházející od Ondřeje Havelky těžko vůbec vypočítávat. Tak snad jen jeden – pingpongový míček v loutkohereckém pojetí.

Kříčkův orchestr užívá nejen klasické nástroje, ale na konkrétních místech také saxofony a další instrumentář z taneční hudby... a jednou dokonce i zvuk psacího stroje. Vůbec to ale nepřekáží tomu, aby se některé árie nepodobaly operetě a jiné Smetanovi či Puccinimu a výstup skutečného strašidla typickému Verdimu. A pokud se většinou zdůrazňuje, že se v Janáčkově Věci Makropulos – snad poprvé v opeře – telefonuje, tak zde na samém začátku také...!

Ředitel divadla Jiří Nekvasil uvažoval podle svých slov o Bílém pánovi už před dvaceti lety ve Státní opeře Praha, kde by tím pádem tehdy vznikl – spolu s Burianovým Bubu z Montparnassu a s Vojákem a tanečnicí od Bohuslava Martinů – zajímavý volný triptych příbuzných děl, neagresivně avantgardních, těžkých z dobové civilní kultury a taneční hudby.

Křičkův Bílý pán nakonec musel počkat až na letošní podzim, ale stojí to za to... Ve třicátých letech se hrál v Brně, Plzni a Ostravě, ve Vratislavi, Bernu, Antverpách, ve Švédsku, Fisku, Lipsku, Curychu a ve Vídni. V Praze s ohlasem v Novém německém divadle a s malým ohlasem v Národním divadle. Současná inscenace by po bezmála devadesáti letech mohla být novým podnětem pro další inscenátory. Takle zábavná a půvabná opera-neopera má velký potenciál. Kdokoli po Ondřeji Havelkovi to ale bude mít hodně, hodně těžké...

[« zpět na začátek](#)

© NEWTON Media, a. s., tel.: +420 225 540 801-2, www.anopress.cz, obchod@anopress.cz